

See discussions, stats, and author profiles for this publication at: <https://www.researchgate.net/publication/355427207>

Orkideer i Rumænien, part 2

Article · October 2021

CITATIONS

0

READS

67

1 author:

[Nora Eugenia D. G. Anghelescu](#)

University of Agricultural Sciences and Veterinary Medicine of Bucharest

62 PUBLICATIONS 128 CITATIONS

[SEE PROFILE](#)

Some of the authors of this publication are also working on these related projects:

Orchids of Romania [View project](#)

Orkidéer i Rumænien

Del 2

Tekst og fotos: Nora De Angelli
Oversættelse: Svend Erik Hansen

Donau Delta Biosfæreservatet

Et andet naturvidunder findes i den sydøstlige del af Rumænien tæt på Dobrogea-plateauet, Donau-deltaet. Dette biosfæreservat blev betragtet som det smukkeste og mest biodiverse delta i Europa og blev erklæret som et UNESCOs verdensarvsliste i 1991. Donau-deltaet er berømt som et af de største vådområder på jorden og huser et imponerende antal akvatiske (som lever i vandet, Red.) og terrestriske (som lever på jorden, Red.) arter af fauna og flora, nogle unikke i verden. Dette kystnære dyrelivsparadis, der består af 23 naturlige økosystemer, bliver dannet i Donau-flodens enorme flodmunding lige før floden når/strømmer ud i Sortehavet. Den består af en indviklet labyrint med sletter af aflejret sediment, sump, floder, kanaler, bække, øer af siv og søer. Den rigdom af næringsstoffer, der findes både i blanding af ferskvand og havvand og i sedimenter bragt hertil af floden, gør dette hydrologiske bassin til et af de mest biodiverse naturlige levesteder i verden.

Det beskyttede skovområde Letea i Donau Delta Biosfæreservatet

Skjult i hjertet af deltaet ligger den mystiske Letea-skov, Rumæniens ældste naturreservat, der dateres tilbage til 1938. En ekspedition til skoven indebærer en

flere timers bådtur på kanalerne efterfulgt af en safari i bil, altid superviseret af en specialiseret guide. Denne frodige skov er dannet udelukkende på aflejrte sedimentter og ligner meget en tropisk jungle med vilde lianer og Græsk Træranke (*Periploca graeca*) sammenflettet som enorme tentakler på grenene af de ældgamle træer. Dette magiske sted gemmer på to af de mest interessante arter af orkidéer, *Epipactis danubialis* og *Epipactis guegelii*, begge endemiske i Rumænien.

Epipactis danubialis blev opdaget i 1986 af den tjekkiske botaniker Jaroslav Rydlo (1950-) under en ekspedition til Letea-skoven. I 1988 besøgte Karl Robatsch

Kaktus-dyrkning er spændende!

Få et gratis prøvenummer af vores medlemsblad som udkommer 3 gange årligt.

Henvendelse til foreningens sekretær Finn Larsen på mail: salbyvej17@tdcadsl.dk eller på tlf. 22 52 32 08.

Nu også mulighed for digitalt medlemskab - se mere på vores hjemmeside:

www.nordiskkaktusselskab.dk

Epipactis danubialis. Det beskyttede skovområde Letea i Donau Delta biosfærereservatet

(1929-2000), en berømt østrigsk skakspiller og botaniker, Letea-skoven og beskrev denne meget sjældne art i 1989 som *Epipactis danubialis* Robatsch & Rydlo.

Til opdagelsen af *Epipactis danubialis* hører en pudsigt lille dramatisk historie, der ligner orkidéjægerens historier i de fjerne jungler i Sydamerika eller Asien tilbage i det 19. århundrede. Det finder sted lige før 1989 under det strenge kommunistiske styre, der dengang var i Rumænien. I 1986, efter et kulturvidenskabeligt samarbejde mellem Rumænien og Tjekkoslaviet, blev en gruppe ornitologer inviteret til at gennemføre en videnskabelig ekspedition i Letea-skoven. Blandt dem var netop botanikeren Jaroslav Rydlo, en specialist i europæiske orkideer. Rydlo, der havde et skarpt og erfarent blik for *Epipactis*-arter finder en gruppe af *Epipactis danubialis*-planter,

men kan ikke identificere dem præcist, fordi deres blomster allerede var visnet. På trods af dette tilsyneladende uheld, indser han, at planterne er helt forskellige fra alle andre arter af *Epipactis*, man hidtil har kendt. Kun to år senere, i 1988, besluttede Karl Robatsch, imponeret og stimuleret af Rydlos beskrivelser, at gå på jagt efter disse planter på en egen ekspedition til Letea Forest. Efter at have fået information om den nøjagtige placering, finder han et par eksemplarer og fotograferer dem for at studere dem senere. Men lige før han forlod reservatet, bliver han fanget af det lokale kommunistpoliti (Securitatea), og hans kamera og film bliver straks konfiskeret. Men det bliver endnu mere alvorligt, da Robatsch tilbageholdes og fængsles, og beskyldes for spionage, mens hans film fremkaldes til undersøgelse. Til det kommunistiske sikkerhedspoliti Securitates

Epipactis guegelii. Det beskyttede skovområde Letea i Donau Delta iosfæreservatet

skuffelse indeholdt filmene kun et par ubetydelige billeder af vilde planter. Robatsch var derfor ikke længere mistænkt for spionage, bliver frigivet og udvises fra det socialistiske Rumænien. I det følgende år offentliggjorde han for første gang en detaljeret beskrivelse af de små planter, som han kaldte *Epipactis danubialis* Robatsch & Rydlo (publikation: Linzer Biologische Beiträge. 21 (1-2): 296 (1989)).

Orkidéen *Epipactis guegelii* blev først opdaget i juli 1995, også af den østrigske botaniker Karl Robatsch (1929-2000), som en endemisk art for Rumænien. *Epipactis guegelii* vokser parallelt med *Epipactis danubialis* i fjerntliggende områder i Letea-skoven (Grindul Letea) inden for Donau Delta Biosfæreservatet. *Epipactis guegelii* blev opdaget under Robatschs anden ekspedition til Letea Forest, i 1995, næsten 7 år efter hans

første eventyr i Rumænien. Han offentliggjorde en fuld beskrivelse i 1997 i tidsskriftet Journal Europäischer Orchideen (J. Eur. Orch. 28 (4): 767 (1997)).

Transylvanien - Vampyrernes land

Jeg kan ikke afslutte min historie uden at fortælle om en af de smukkeste regioner i Rumænien: Transylvanien, myteland med legender og ... vampyrer

Med et typisk kontinentalt klima er Transylvanien, "landet hinsides skoven", så sandelig et ægte orkidéparadis. Fra de smukke og maleriske bakker i Maramures og Apuseni-bjergene til Terra Siculorum (Siculeni Amt) kan man finde snesevis af sjældne orkidearter fra begyndelsen af marts (*Anacamptis morio*, Salepgøgeurt) til slutningen af november (*Spiranthes spiralis*, Skrueaks).

Den mest spektakulære af alle er den imponerende, en meter høje, *Anacamptis*

Spiranthes spiralis, Skrueaks. Covasna County, Transylvanien

Anacamptis palustris subsp. *elegans*. Harghita amt, Transylvania

palustris subsp. *elegans*, med en bred vifte af lilla nuancer, fra dyb, mørk lilla, til lyserød og endda hvid - var. *albiflora*.

Den anden ende af spektret er repræsenteret af tre små, meget iøjnefaldende, ekstremt sjældne arter, som kun findes i Transylvanien: *Malaxis monophyllos*, der blomstrer i juli, findes i Biczaz Gorge, *Herminium monorchis*, Pukkellæbe, og *Liparis loeselii*, der blomstrer i juni-juli og forekommer i små populationer på kun 2-8 eksemplarer i de våde enge og sumpede områder i Brasov amt.

En af de mest almindelige og samtidig smukkeste arter i Transylvanien er den

kromatisk alsidige *Dactylorhiza sambucina*, Hylde-Gøgeurt. *Dactylorhiza sambucina* er den eneste rumænske art, der præsenterer to meget forskellige farvevarianter, en gul og en rød og en mellem-liggende laksefarvet. Disse kontrasterende farvevariationer bedrager bestøvere, som efter at have lært at undgå de belønningssløse (nektarløse) gule blomster lander på de røde eller laksefarvede, nærliggende blomster og i sidste ende udfører bestøvningen af denne art.

Transylvanien er også hjemsted for et par endemiske *Dactylorhiza*-underarter såsom *Dactylorhiza traunsteineri* subsp.

Malaxis monophyllos (tv.) i lille gruppe i skyggefuld blandingskov. Hus af Vinbjergsnegl i forgrunden

Malaxis monophyllos, nærbillede

schurii, fundet i Brasov County i juni-juli og *Dactylorhiza cordigera* subsp. *siculorum* og dens sjældne *albiflora*-form, der findes i Terra Siculorum eller inutul Secuiesc, en region der dækker amterne Covasna, Harghita og Mures. *Dactylorhiza maculata* subsp. *transilvanica*, der først blev opdaget i Transylvanien af den ungarske botaniker Károly Rezs Soó von Bere (1903-1980), er også en anden vigtig repræsentant for den transylvaniske flora. Et andet særligt interessant og ekstremt sjældent møde er *Dactylorhiza fuchsii* subsp. *sooana*. Navnet i subspeciet (underart), *sooana*, blev givet til ære

for den ungarske botaniker Soó von Bere.

Dybt inde i den fjerne, vilde sump i et beskyttet område, Harghita Madaras findes en orkidé med særlig skønhed og sårbarhed - *Gymnadenia frivaldii*. Man KAN finde en *albiflora*-sort, men den er meget sjælden.

Cephalanthera rubra (Rød Skovlilje), *longifolia* (Sværd-Skovlilje) og *damasonium* (Hvidgul Skovlilje), danner sammen med den sjældne *chlorotica* store populationer inde i de ældgamle transylvaniske skove.

Slægten *Epipactis* er også bredt repræ-

Herminium monorchis, Pukkelløbe

Dactylorhiza sambucina f. *zimmermannii*, den laksefarvede form af Hyldeøgeurten

Hylde-Gøgeurten, *Dactylorhiza sambucina* i sine naturlige omgivelser i Harghita Amtet

Dactylorhiza maculata subsp. *trans-silvanica*. Brasov Amt

senteret i Transylvanien. To særlige repræsentanter ville være den sjældne *Epipactis albensis* og *Epipactis purpurata* (Tæt blomstret Hullæbe) f. *rosea*.

×*Pseudorhiza nieschalkii* nothosubsp. *sicolorum*, en helt ny hybrid i videnskabelig sammenhæng

Men måske er den mest interessante art ×*Pseudorhiza nieschalkii* nothosubsp. *sicolorum*, som er en intergenerisk hybrid, der blev opdaget for første gang af biolog Hajnalka Kertész, den 30. juni 2020 under en ekskursion i Terra Siculorum. Mens hun undersøgte de eksisterende

Dactylorhiza fuchsii subsp. *sooana*. Det beskyttede område, Harghita Madaras

orkideer på heden i Harghita Madaras, så Hajnalka en underligt udseende plante, der på afstand lignede *P. albida* subsp. *tricuspis*. Hun nærmede sig planten, og efter at have skilt det tætte græs, der omgav den, indså hun, at det var noget mere end en simpel *P. albida* subsp. *tricuspis*. Minutter senere sendte hun mig flere mobiltelefonbilleder, som overraskede mig fuldstændigt! Jeg indså straks, at planten var et mirakel opstået i naturen - et uventet kryds mellem to underarter, der tilhører forskellige slægter, *Dactylorhiza fuchsii* subsp. *sooana* (slægt *Dactylorhiza*) og *Pseudorchis albida* subsp. *tricuspis* (slægten *Pseudorchis*).

*Blomstertanden af \times Pseudorhiza
nieschalkii nothosubsp. siculorum.
Det beskyttede område, Harghita Madaras*

Efter detaljerede morfologiske og genetiske analyser konkluderede vi, at vi havde opdaget en helt særlig kombination, en unik intergenerisk hybrid, som viste sig at være noget nyt i videnskabelig sammenhæng.

I de kommende år håber jeg, at vores orkideforskning vil få mulighed for at fortsætte, og at nye opdagelser vil blive gjort i denne fortryllende region med betagende natur og rig historie. Det er dog ikke overraskende, at selv Prins Charles (H.K.H. Prinsen af Wales) blev forelsket i dette magiske sted og besluttede at kalde Transylvanien for sit andet hjem og investerede megen tid og kræfter i at promovere Transylvanien for verden.

Monografien Orchids of Romania

Efter år med udmattende og udfordrende feltarbejde kombineret med fortsat energisk videnskabelig forskning blev projektet afsluttet, og det fotografiske album, *Orchids of Romania* (anmeldt i blad nr 3, Red.) blev endelig offentliggjort i oktober 2020. *Orchids of Romania* er den første monografi, der for offentligheden afslører en komplet samling af billeder og fængslende mimikhistorier om disse undvigende, gådefulde planter, de vilde orkideer i Rumænien. På denne måde kan *Orchids of Romania* betragtes som en aktiv ambassadør for vores større biodiversitetsprojekt, der er beregnet til at beskytte og bevare denne rumænske naturskat, som på samme tid er en del af den universelle naturarv, som de fremtidige generationer vil holde os ansvarlige for.

Fremtidige planer og studier

Da min passion for orkideer virkelig vi-

ste sig at være meget vanedannende, begyndte jeg i efteråret 2019 en Ph.D. i orkidologi ved University of Agriculture and Veterinary Medicine i Bukarest. Emnet for min Ph.D.-afhandling, den første af sin art inden for universitetsprogrammerne, vedrører den detaljerede morfologiske undersøgelse af rumænske orkideer, deres levesteder, beskyttelse og bevaringsmetoder.

Orchids of Romania – Et fotoalbum

Fotoalbummet *Orchids of Romania* er en omfattende monografi, hvor fotografering og videnskab blandes harmonisk (som beskrevet i sidste nummer, er Nora De Angelli også uddannet fotograf, Red.) og dækker 71 bekræftede arter sammen med deres underarter, sorter, former og hybrider. Bortset fra de ovennævnte er vi i øjeblikket i gang med undersøgelse af syv nyopdagede arter og fem underarter, der venter på at blive bekræftet i den nærmeste fremtid. Så om de er bekræftede eller stadig under udforskning er alle disse taxoner (grupper af planter, Red.) illustreret i dette fotografiske album.

Bogoplysninger:

Deluxe, begrænset udgave; Sprog: Engelsk; Stort fotografisk album - 240 x

290 mm; 300 sider. Indbundet med omslag i høj kvalitet; Hardcover med blank laminering på blankt belagt papirunderlag; Trykt på glittet i bedste kvalitet af et af de bedste italienske trykkerier (detaljer i bogen). Omfattende og detaljerede beskrivelser for hver taxon inkluderet.

Forfatterne har også beskrevet de fantastiske tilpasninger og specialiseringer, som orkidéblomsterne opnår - disse mestre i bedrag og efterligning - for at de med succes kan tiltrække bestøvere til at hjælpe med deres reproduktion; 900 unikke, fantastiske fotografier, der viser detaljerede billeder af hele planter, blomsterstand og individuelle blomster. Bogen koster € 70, og for dem, der er interesserede, kan man kontakte Nora De Angelli på:

noradeangelli15@gmail.com

Se anmeldelsen i 'orkideer' nr. 3 2021.

Ordforklaring:

*) Biosfærereservater: Internationalt udpegede (under UNESCO) beskyttede områder, der er beregnet til at demonstrere et afbalanceret forhold mellem mennesker og natur (f.eks. tilskynde til bæredygtig udvikling).

Eneste danske udpegede område er Møn. Red.

Gromedie til orkidéer

50% kokos / 50% bark

Det populære all-round gromedie til dine orkidéer kan købes hos:

Irma Søndergård
Telefon 20 71 25 30
Irma.s@email.dk

JK Orchids
Telefon 28 35 86 60
janhrolvlarsen@gmail.com

Orkide-Huset
Tlf. 6091 0840 - 5460 2128
info@orkide-huset.dk

70 liter
kr. 200,-
Spørg eventuelt
efter mindre
portioner